

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2017 m. kovo 23 d.¹

Byla C-587/15

**Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras
prieš
Gintarą Dockevičių,
Jurgitą Dockevičienę**

(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (Lietuva) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas — Eismo įvykis, sukeltas transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra skirtingų valstybių narių teritorijoje — Nacionalinio draudikų biuro išmokėtos kompensacijos susigrąžinimas — Atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys eismo įvykio kaltininkams — Procedūrinės apsaugos priemonės“

I. Įžanga

1. 2006 m. liepos mėn. Vokietijoje susidūrė du automobiliai: Lietuvoje registruotas automobilis ir Vokietijoje registruotas taksis. Bauda dėl įvykio buvo skirta abiem vairuotojams. Automobilis, registruotas Lietuvoje, buvo nedraustas. Siekdamas kompensacijos Vokietijos vairuotojas pradėjo procedūrą prieš Vokietijos motorinių transporto priemonių draudikų biurą. Kadangi Vokietijos teismai galutinio sprendimo nagrinėjamu klausimu nepriėmė, šalys galiausiai susitarė. Vokietijos biuras išmokėjo Vokietijos vairuotojui sutartą sumą. Vėliau šiam biurui tą sumą kompensavo Lietuvos motorinių transporto priemonių draudikų biuras. Tada Lietuvos biuras kreipėsi į Lietuvos teismus siekdamas susigrąžinti tą sumą iš Lietuvoje registruoto automobilio vairuotojo ir savininko.

2. Šioje byloje Teisingumo Teismui pateikti klausimai iš esmės susiję su teisinėmis minėto taikaus susitarimo pasekmėmis ir su juo susijusiomis teisėmis, pirmiausia procedūrinėmis apsaugos priemonėmis, kai šia sutartimi remiamasi prieš trečiuosius asmenis nacionaliniuose teismuose. Kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tie asmenys nei teismo procese, nei taikių derybų etape Vokietijoje nedalyvavo.

3. Vis dėlto prieš atliekant bet koki vertinimą visų pirma reikia išnagrinėti pirminį klausimą, t. y. klausimą dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos. Galiojančios motorinių transporto priemonių draudimo reguliavimo nuostatos ES gana sudėtingos ir įtvirtintos dviejų tipų teisės aktuose: motorinių transporto priemonių draudimo direktyvose ir žaliosios kortelės sistemoje. Šioje byloje taikytina priemonė, atrodo, yra žaliosios kortelės sistema. Ji sukurta Vidaus nuostatais, kurie nėra ES institucijos parengta priemonė, bet paskelbti Komisijos sprendimo priede. Tad kyla klausimas, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti tuos Vidaus nuostatus.

¹ — Originalo kalba: anglų.

II. Taikytini teisės aktai

A. Sąjungos teisė

1. *Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija)*

4. Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.

Kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo bylą per kiek įmanoma trumpesnę laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. <...>“

2. *Motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos*

5. Iš viso yra šešios motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos; šeštąja kodifikuojamos penkios ankstesnės direktyvos.

6. Pirmosios motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos (toliau – pirmoji MTPD direktyva)² 2 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės netikrina transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje, civilinės atsakomybės draudimo.

Valstybės narės taip pat netikrina, ar tokiu draudimu yra apdraustos transporto priemonės, kurių įprastinė buvimo vieta yra trečiosios valstybės teritorijoje ir kurios įvažiuoja į jų teritoriją iš kitos valstybės narės. Tačiau valstybės narės gali atlikti atrankinius patikrinimus.

2. Transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra valstybės narės teritorijoje, atžvilgiu šios direktyvos nuostatos, išskyrus 3 ir 4 straipsnius, galioja:

- kai yra sudarytas susitarimas tarp šešių nacionalinių draudikų biurų, pagal kurį kiekvienas nacionalinis biuras pagal savo valstybės teisės aktų dėl privalomojo draudimo nuostatas garantuoja žalos atlyginimą jo teritorijoje atsitikus įvykiui, padarytam transporto priemone, kurios įprastinė buvimo vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje, nepriklausomai nuo to, ar ši transporto priemonė yra apdrausta, ar ne,
- nuo Komisijos nustatytos datos po to, kai ji, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, įsitikina, jog toks susitarimas yra sudarytas,
- to susitarimo galiojimo laikui.“

2 — 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyva 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo (OL L 103, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10).

7. Antrosios motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos (toliau – antroji MTPD direktyva)³ 1 straipsnyje numatyta:

„<...>

4. Kiekviena valstybė narė įsteigia arba įgalioja instituciją, kurios užduotis būtų atlyginti, bent jau pagal privalomojo draudimo ribas, žalą, padarytą turtui arba asmeniui nenustatyta transporto priemone arba tokia transporto priemone, kurios atžvilgiu neįvykdyta 1 dalyje numatyta pareiga apdrausti.

<...>

5. Nukentėjęs asmuo bet kuriuo atveju gali tiesiogiai kreiptis į šią instituciją, kuri, remdamasi informacija, kurią jos prašymu pateikia nukentėjęs asmuo, privalo duoti jam pagrįstą atsakymą apie bet kokio žalos atlyginimo mokėjimą.

<...>

7. Be to, kiekviena valstybė narė šios institucijos atliekamą žalos atlyginimo išmokėjimą reglamentuoja savo įstatymais ir kitais teisės aktais, jeigu tai neprieštaruja kokiai nors kitai praktikai, kuri yra palankesnė nukentėjusiajam.“

8. Ketvirtosios motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos (toliau – ketvirtoji MTPD direktyva)⁴ 6 straipsnyje reikalaujama, kad asmeniui, sužalotam per avariją arba patyrusiam žalą ne savo gyvenamosios vietos valstybėje narėje, būtų išmokėta kompensacija. Jame nustatyta, kad žalą užsienyje patyrusi šalis gali gauti kompensaciją iš žalos atlyginimo institucijos tos žalą patyrusios šalies gyvenamosios vietos valstybėje narėje. Be to, jame nustatyta, kad vėliau žalos atlyginimo institucija gali reikalauti susigrąžinti tą kompensaciją iš kompetentingos žalos atlyginimo institucijos valstybėje narėje, kurioje įsteigta draudimo liudijimą išdavusi draudimo įmonė. Ta žalos atlyginimo institucija perima nukentėjusios šalies teises eismo įvykį sukėlusio asmens arba jo draudimo įmonės atžvilgiu. Valstybės narės privalo pripažinti tokį kitos valstybės narės numatytą teisių perėmimą.

9. Direktyva 2009/103 (Konsoliduota motorinių transporto priemonių draudimo direktyva, toliau – KMTPD direktyva) yra kodifikavimo direktyva⁵.

3 — 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3).

4 — 2000 m. gegužės 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/26/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo, ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 73/239/EEB ir 88/357/EEB (OL L 181, 2000, p. 65; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 3 t., p. 331).

5 — 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo atitinkamas KMTPD direktyvos nuostatas. Tačiau nagrinėjamas eismo įvykis įvyko anksčiau, nei buvo priimta ta direktyva. Jeigu byla patenka į motorinių transporto priemonių draudimo direktyvų taikymo sritį, ji turėtų būti vertinama *ratione temporis* pagal anksčiau galiojusias MTPD direktyvas. Tad šioje išvadoje nurodau atitinkamas ankstesnių direktyvų nuostatas. Vis dėlto derėtų pridurti, jog tų nuostatų esmė yra ta pati, atsižvelgiant į tai, kad KMTPD direktyva yra tik kodifikavimo priemonė. Žr., pavyzdžiui, 2014 m. sausio 23 d. Sprendimo *Petillo*, C-371/12, EU:C:2014:26, 24 punktą; 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Litaksa*, C-556/13, EU:C:2015:202, 4 punktą; 2016 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Vieira de Azevedo ir kt.*, C-558/15, EU:C:2016:957, 4 punktą.

3. Komisijos sprendimas 2003/564

10. Komisijos sprendimo 2003/564/EB⁶ priede pateikiami Vidaus nuostatai. Vidaus nuostatų 3 straipsnis susijęs su žalos administravimu. Jame nustatyta:

„1. Kai biurui pranešama apie jo veiklos šalies teritorijoje įvykusią autoavariją, į kurią pateko kitos šalies transporto priemonė, jis, nelaukdamas oficialaus reikalavimo atlyginti žalą, ima tirti autoavarijos aplinkybes. Apie bet kokią tokią avariją jis kuo greičiau praneša žalią kortelę ar draudimo polisą išdavusiam draudikui arba prireikus atitinkamam biurui. Tačiau jis negali būti kaltinamas dėl tokių veiksmų neatlikimo.

<...>

4. Visas žalas biuras administruoja visiškai savarankiškai, vadovaudamasis autoavarijos šalyje taikomais įstatymais ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais atsakomybę, atlyginimą nukentėjusiems asmenims ir privalomąjį draudimą, žaliąją kortelę ar draudimo polisą išdavusio draudiko arba prireikus atitinkamo biuro interesais.

Biuras yra išimtinai kompetentingas spręsti visus reikalus, susijusius su autoavarijos šalyje taikomų teisės aktų aiškinimu (net kai remiamasi kitoje šalyje taikomomis teisės nuostatomis) ir žalos sureguliuavimu. Atsižvelgiant į pastarąją nuostatą, esant aiškiai išreikštam prašymui, biuras informuoja draudiką arba atitinkamą biurą prieš priimdamas galutinį sprendimą.“

11. 5 straipsnyje numatytos atitinkamų biurų išlaidų tarpusavio atlyginimo sąlygos.

12. 6 straipsnyje nurodyta, kad kiekvienas nacionalinis draudikų biuras garantuoja, kad jo nariai atlygins bet kokias sumas, kurių gali būti pareikalauta 5 straipsnyje nustatyta tvarka.

B. Lietuvos teisės aktai

13. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo (toliau – Privalomojo draudimo įstatymas) 17 straipsnio 4 dalyje numatyta: „[Lietuvos motorinių transporto priemonių draudimo] [b]iuras moka išmoką dėl kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje padarytos žalos pagal teisės aktus kitos Europos Sąjungos valstybės narės (kurios nacionalinis draudikų biuras pasirašė Vidaus tvarkos taisykles), jeigu kaltininkas, kurio transporto priemonės įprastinė buvimo vieta yra Lietuvos Respublikos teritorijoje, yra neapsidraudęs transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu. <...> Biuras moka išmokas ir kitais atvejais, vykdydamas Vidaus tvarkos taisyklių reikalavimus.“

14. Šio įstatymo 23 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Biuras, išmokėjęs kitos Europos Sąjungos valstybės narės žalos atlyginimo institucijai reikalaujamą sumą, turi teisę susigrąžinti išmokėtas sumas iš neapdrausto kaltininko ar atsakingo draudiko.“

6 — 2002 m. gegužės 30 d. susitarimu priimti Biurų tarybos vidaus nuostatai, pateikiami 2003 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimo 2003/564/EB dėl Tarybos direktyvos 72/166/EEB taikymo tikrinant motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimą (OL L 192, 2003, p. 23; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 6 t., p. 55) priede.

III. Faktinės aplinkybės, procesas nacionaliniame teisme ir pateikti klausimai

15. 2006 m. liepos 20 d. Vokietijoje įvyko eismo įvykis – susidūrė K. Floros vairuojamas Vokietijoje įregistruotas automobilis ir G. Dockeyčiaus vairuojamas (J. Dockeyčienei priklausantis) Lietuvoje įregistruotas automobilis. Neaišku, kuri šalis sukėlė įvykį; Vokietijos valdžios institucijos skyrė 35 ir 60 EUR baudas atitinkamai ir K. Floros, ir G. Dockeyčiui. Atrodo, kad tuo metu, kai įvyko eismo įvykis, Lietuvoje registruota transporto priemonė buvo nedrausta.

16. 2010 m. spalio 11 d. K. Floros pareikalavo jo transporto priemonei padarytos žalos atlyginimo. Jis pateikė pretenziją *Deutsches Büro Grüne Karte e.V.* (Vokietijos nacionalinis draudikų biuras, toliau – Biuras „A“). Tačiau biuras jo pretenziją atmetė.

17. Tada K. Floros pareiškė *Landgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino apygardos teismas, Vokietija) ieškinį Biurui „A“. Jis pareikalavo 10 831,77 EUR kompensacijos.

18. 2010 m. gruodžio 27 d. tas teismas ieškinį atmetė ir K. Floros nedalyvaujant priėmė sprendimą už akių. 2011 m. rugpjūčio 8 d. *Landgericht Frankfurt am Main* 25-oji civilinių bylų kolegija patvirtino sprendimą atmeti ieškinį, bet kitu pagrindu: dėl eismo įvykio faktinių aplinkybių aprašymo trūkumų.

19. K. Floros pateikė apeliacinį skundą *Oberlandesgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino aukščiausiasis žemės teismas, Vokietija). 2012 m. sausio 31 d. nutartyje tas teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismo sprendime buvo padaryta klaidų dėl nepakankamai surinktų įrodymų ir kad šalims atsisakius sudaryti taikos sutartį byla turėtų būti perduota nagrinėti iš naujo. Jis pasiūlė šalims sudaryti taikos sutartį, o Biurui „A“ – išmokėti K. Floros 4 095 EUR. Jeigu to nepavyktų padaryti, to teismo nuomone, reikėtų surengti posėdį ir išklausti liudytojus.

20. Gavę tokį pasiūlymą K. Floros ir Biuras „A“ susitarė (toliau – taikus susitarimas). K. Floros iš viso išmokėta 8 352,96 EUR suma, kuri apėmė teismo pasiūlytą sumą ir teisinio atstovavimo išlaidas (toliau – sutarta suma).

21. Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras (toliau – Biuras „B“ arba ieškovas) kompensavo minėtą sutartą Biurui „A“.

22. Vėliau Biuras „B“ pradėjo teismo procesą Lietuvos teismuose. Jis siekė susigrąžinti sutartą sumą iš G. Dockeyčiaus ir J. Dockeyčienės (toliau – bendraatsakiai). Ieškinio teisinis pagrindas – Lietuvos privalomojo draudimo įstatymas, kuriuo, kaip pažymėta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, į nacionalinę teisę perkeliama Direktyva 2009/103 (Konsoliduota motorinių transporto priemonių draudimo direktyva, toliau – KMTPD direktyva)⁷.

23. 2014 m. gegužės 5 d. Marijampolės rajono apylinkės teismas patenkino Biuro „B“ ieškinį (toliau – pirmosios instancijos teismo sprendimas).

24. Bendraatsakiai apskundė tą sprendimą apeliacine tvarka. 2014 m. spalio 7 d. Kauno apygardos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą (toliau – antrosios instancijos teismo sprendimas).

25. Panaikindamas pirmosios instancijos teismo sprendimą apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad bendraatsakiai nebuvo pritarę sutartai sumai. Jie nebuvo Biuro „A“ ir Biuro „B“ teisinių santykių šalis. Tad ieškovo pateiktos informacijos, jog Biuras „A“ išmokėjo kompensaciją K. Floros, negalima laikyti žalos buvimo ir dydžio įrodymu. Antrosios instancijos teismas taip pat nurodė, kad įrodinėjimo pareiga tenka ieškovui. Jis pažymėjo, kad Vidaus nuostatais, kurie yra nacionalinių draudikų biurų

7 — Nurodyta šios išvados 5 išnašoje.

tarpusavio kompensavimo teisinis pagrindas, reguliuojami tik tų biurų santykiai: biurų santykiai su trečiaisiais asmenimis jais tiesiogiai neregamentuojami. Privalomojo draudimo įstatyme ar KMTPD direktyvoje taip pat nenumatyta, kad ieškovas tą sumą (kurią jis išmokėjo Biurui „A“) gali išieškoti iš žalą sukėlusio asmens, neįvertinęs, ar ši suma pagrįsta.

26. Tas antrosios instancijos teismo sprendimas buvo apskūstas Lietuvos Aukščiausiajam Teismui, t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad bendraatsakiai nedalyvavo procese Vokietijoje ir nebuvo jo šalys, taip pat nedalyvavo derybose dėl K. Floros išmokėti sutartos sumos. Iš tikrųjų Biuras „A“ visuomet teigė, jog K. Floros reikalavimas negali būti patenkintas. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, jog G. Dockevičius neigia, kad yra kaltas dėl nagrinėjamo eismo įvykio.

28. Atsižvelgdamas į šiuos aspektus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl atitinkamiems nacionaliniams draudikų biurams tenkančių procedūrinių pareigų ir atitinkamų bendraatsakijų teisių pagal KMTPD direktyvą, Vidaus nuostatus ir Chartiją apimties.

29. Tokiomis aplinkybėmis Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos klausimus:

„1. Ar [KMTPD direktyvos] 2 straipsnis, 10 straipsnio 1 ir 4 dalys, 24 straipsnio 2 dalis, Vidaus nuostatų 3 straipsnio 4 dalis, 5 straipsnio 1 ir 4 dalys, 6 straipsnio 1 dalis, 10 straipsnis, Chartijos 47 straipsnis (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant) turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad kai:

- *nacionalinis draudikų biuras (Biuras „A“) atlygina žalą asmeniui, nukentėjusiam per eismo įvykį, šio biuro buveinės vietos valstybėje narėje dėl to, kad už šią žalą atsakingas kitos valstybės narės pilietis nebuvo apdraudęs savo civilinės atsakomybės,*
- *dėl šio atlyginimo Biuras „A“ perima nukentėjusiojo asmens teises ir eismo įvykio kaltininko kilmės nacionaliniam draudikų biurui (Biuras „B“) pareiškia reikalavimą atlyginti patirtas žalos sureguliuavimo išlaidas,*
- *Biuras „B“, neatlikęs savarankiško tyrimo ar neužklausęs papildomos informacijos, patenkina Biuro „A“ prašymą,*
- *Biuras „B“ atsakovams (kaltininkui ir transporto priemonės savininkui) pareiškia ieškinį teisme atlyginti jo patirtas išlaidas,*

šiuo teismo procese ieškovas (Biuras „B“) savo reikalavimą atsakovams (kaltininkui ir transporto priemonės savininkui) gali grįsti tik lėšų apmokėjimo Biurui „A“ aplinkybe ir jam (ieškovui) nekyla pareiga įrodinėti atsakovo – kaltininko civilinės atsakomybės sąlygų (šio kaltės, neteisėtų veiksmų, priežastinio ryšio ir žalos dydžio) bei tinkamo užsienio teisės taikymo atlyginant žalą nukentėjusiajam?

2. Ar [KMTPD direktyvos] 24 straipsnio 1 dalies 5 pastraipos c papunktis ir Vidaus nuostatų 3 straipsnio 1 ir 4 dalys (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis neapsiribojant) turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad Biuras „A“ prieš galutinį sprendimą atlyginti žalą nukentėjusiajam privalo aiškiai ir suprantamai (įskaitant duomenų pateikimo kalbą) informuoti kaltininką ir transporto priemonės savininką (kai šie nesutampa) apie pradėtą žalos administravimo procesą ir jo eigą bei suteikti jiems pakankamai laiko tam, jog šie galėtų pateikti savo pastabas ar prieštaravimus dėl priimsimo sprendimo atlyginti žalą ir (ar) žalos dydžio?

3. Jei atsakymas į pirmąją klausimą būtų neigiamas (*t. y. atsakovai (kaltininkas ir transporto priemonės savininkas) iš ieškovo (Biuras „B“) galėtų reikalauti įrodyti ar jam kelti bet kokius kitus prieštaravimus ar abejones dėl, „inter alia“, eismo įvykio aplinkybių, kaltininko civilinės atsakomybės teisinio reguliavimo taikymo, žalos dydžio ir jo apskaičiavimo*), ar [KMTPD direktyvos] 2 straipsnis, 10 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnio 2 dalis ir Vidaus nuostatų 3 straipsnio 4 dalies 2 pastraipa (kartu ar atskirai, bet šiomis nuostatomis nepasiribojant) turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad, nepriklausomai nuo to, kad Biuras „B“ Biurui „A“ prieš galutinį sprendimą nepateikė prašymo informuoti apie autoavarijos šalyje taikomų teisės aktų aiškinimą ir žalos sureguliuimą, bet kokiu atveju Biuras „A“ pagal vėlesnį Biuro „B“ prašymą privalo pateikti šiuos duomenis bei ir bet kokią kitą informaciją, reikalingą pagrįsti [regresinį] reikalavimą atsakovams (kaltininkui ir transporto priemonės savininkui)?
4. Jei atsakymas į antrąją klausimą būtų teigiamas (*t. y. Biuras „A“ privalo kaltininką bei ir transporto priemonės savininką informuoti apie žalos sureguliuavimo procesą ir suteikti jiems galimybę pateikti prieštaravimus dėl kaltės ar žalos dydžio*), kokie padariniai kyla dėl to, kad Biuras „A“ neįvykdė informavimo pareigos:
- a) Biuro „B“ prievolei patenkinti Biuro „A“ prašymą atlyginti pastarojo patirtas išlaidas;
 - b) kaltininko ir transporto priemonės savininko prievolei atlyginti Biuro „B“ patirtas išlaidas?
5. Ar Vidaus nuostatų 5 straipsnio 1 dalis ir 10 straipsnis turi būti suprantami ir aiškinami taip, kad nukentėjusiajam Biuro „A“ atlyginta suma laikytina kaip jo paties prisiimta ir nekompensuotina rizika (nebent šią riziką prisiima Biuras „B“), bet ne kaip kito eismo įvykyje dalyvavusio asmens pinigine prievole, atsižvelgiant į nagrinėjamos bylos aplinkybes *a fortiori*:
- žalos atlyginimo įstaiga (Biuras „A“) nukentėjusiojo pretenziją atlyginti žalą iš pradžių atmeta,
 - dėl to nukentėjęs asmuo paduoda ieškinį teisme dėl žalos atlyginimo,
 - šis ieškinys prieš Biurą „A“ žemesnės instancijos teismuose atmetamas kaip nepagrįstas ir neįrodytas,
 - taikus susitarimas tarp nukentėjusiojo ir Biuro „A“ pasiekiamas tik aukštesnės instancijos teisme, kai šis šalims nurodo, kad jei jos atsisakys taikiai susitarti, byla bus grąžinta nagrinėti iš naujo,
 - Biuras „A“ sprendimą sudaryti taikų susitarimą iš esmės grindžia siekiu išvengti papildomų proceso išlaidų dėl užsitęsusių bylinėjimosi,
 - šiame procese nė vienas teismas nenustatė atsakovo, dalyvavusio eismo įvykyje, atsakomybės (kaltės)?“
30. Rašytines pastabas pateikė Biuras „B“, Čekijos ir Italijos vyriausybės ir Komisija. 2016 m. gruodžio 14 d. posėdyje išklaustytos Lietuvos vyriausybė ir Komisija.

IV. Vertinimas

31. Šios išvados struktūra yra tokia: kadangi Teisingumo Teismui pateikti klausimai susiję ir su KMTPD direktyva, ir su Vidaus nuostatais, pirmiausia apsvarstysiu šių dviejų taisyklių rinkinių santykį (A). Šiai bylai taikytina žaliosios kortelės sistema, įtvirtinta Vidaus nuostatais, o tai nacionalinis teismas turi patikrinti. Tas teisės aktas nėra ES institucijos parengtas aktas. Tad išnagrinėsiu, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją jį aiškinti (B). Tada pereisiu prie vertinimo, kokių reikalavimų kyla iš ES teisės aktų, susijusių su bendraatsakių procedūrinėmis teisėmis (C).

A. Lygiagrečios sistemos: žaliosios kortelės ir motorinių transporto priemonių draudimo direktyvos

32. Anksčiau kirsdamas sienas automobiliu keliaujantis asmuo turėdavo įrodyti, kad ši jo transporto priemonė apdrausta ir draudimas galioja keliaujant į užsienį. Be to, sutartis dėl motorinės transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudimo neretai turėjo būti sudaryta su vietos draudiku⁸.

33. Sunkumai, susiję su kelionėmis į užsienį ir draudimu, buvo aptarti 1953 m. gruodžio 17 d. Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos susitarime⁹. Jis vadinamas Standartiniu biurų tarpusavio susitarimu (toliau – 1953 m. susitarimas)¹⁰.

34. 1953 m. susitarimu buvo sukurta žaliųjų kortelių sistema (toliau – žaliosios kortelės sistema)¹¹. Žalioji kortelė – tai tarptautinis pažymėjimas, kuriuo patvirtinama, jog vairuotojas yra apdraustas civilinės atsakomybės draudimu nuo bet kokio priimančiojoje šalyje galinčio įvykti įvykio. Juo taip pat patvirtinama, kad su tokia atsakomybe susijusius išsipareigojimus prisiims kilmės valstybės draudikas arba atitinkamas motorinių transporto priemonių draudikų biuras.

35. 1953 m. susitarimas daugelį kartų keistas, paskutinį kartą – Vidaus nuostatais. Žaliosios kortelės sistemoje šiuo metu dalyvauja 48 valstybių (įskaitant visas ES valstybes nares) nacionaliniai draudikų biurai.

36. Vidaus nuostatus priėmė ir administruoja Biurų taryba, pagal Belgijos teisę įsteigta tarptautinė ne pelno asociacija.

37. Vidaus nuostatuose įtvirtintas atitinkamų nacionalinių draudikų biurų (Biurų tarybos narių) išsipareigojimas išmokėti kompensaciją už jų teritorijoje įvykusius įvykius, kuriuos sukėlė transporto priemonės, kurių įprastinė buvimo vieta yra kitoje valstybėje. Juose taip pat numatytas tokių transporto priemonių registracijos biuro išsipareigojimas garantuoti biuro, esančio valstybėje, kurioje įvyko įvykis, išmokėtų sumų kompensavimą.

38. Nors žaliosios kortelės sistema buvo gana pažangi, ja išspręstos ne visos problemos, kylančios dėl kelionių automobiliu į užsienį. Liko neišspręstos problemos, susijusios su motorinių transporto priemonių pasienio kontrole, įvairių nacionalinių taisyklių dėl žalos atlyginimo skirtumais ir sudėtingu tarpvalstybiniu bylinėjimusi tokiais atvejais¹².

8 — R. Merkin ir M. Hemsworth „The Law of Motor Insurance“, 2-asis leid., Londonas, Sweet & Maxwell, 2015, p. 26 ir 27, I-26 punktas. Taip pat žr. 1977 m. birželio 9 d. Sprendimo *Ufficio van Ameyde*, C-90/76, EU:C:1977:101, 8 punktą.

9 — Pagal rekomendaciją Nr. 5, kurią 1949 m. priėmė Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos Vidaus transporto komiteto Kelių transporto darbo grupė, E/ECE/TRANS/145, E/ECE/TRANS/SCI/39, p. 2.

10 — 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:431, 13 punktas.

11 — Žr. Vidaus nuostatų 2 straipsnio 11 dalį ir KMTPD direktyvos 1 straipsnio 5 dalį.

12 — R. Merkin ir M. Hemsworth „The Law of Motor Insurance“, 2-asis leid., Londonas, Sweet & Maxwell, 2015, p. 27, I-27 punktas.

39. ES šie dalykai sprendžiami penkiomis MTPD direktyvomis¹³, kurios buvo kodifikuotos ir pakeistos KMTPD direktyva¹⁴. Nuo ES vidaus motorinių transporto priemonių draudimo tvarkos taikymo pradžios ją pirmiausia buvo siekiama naudoti kaip priemonę laisvam asmenų judėjimui palengvinti, taip gerinant vidaus rinkos veikimą¹⁵.

40. Siekdama įgyvendinti tą tikslą ES rėmėsi žaliosios kortelės sistema ir dėl tam tikrų aspektų ją išplėtė. Akivaizdu, kad abi sistemos buvo plėtojamos lygiagrečiai, grindžiamos viena kita, darant nuorodas vienoje į kitą.

41. Pirmojoje MTPD direktyvoje buvo reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų privalomą trečiųjų asmenų draudimo sistemą ir netikrintų automobilių, kurių įprastinė buvimo vieta yra kitos valstybės narės teritorijoje, valdytojų civilinės atsakomybės draudimo.

42. Vis dėlto tokios motorinių transporto priemonių draudimo pasienio kontrolės buvo galima atsisakyti tik jeigu valstybių narių nacionaliniai draudikų biurai buvo sudarę susitarimą¹⁶. Tad 1972 m. spalio 16 d. buvo pasirašytas vadinamasis Papildomas biurų tarpusavio susitarimas (toliau – 1972 m. susitarimas).

43. Be to, Rekomendacijoje 73/185 Komisija pažymėjo, jog 1972 m. susitarimas atitiko pirmojoje MTPD direktyvoje nustatytas sąlygas. Joje nustatyta data, nuo kurios valstybėms narėms buvo rekomenduojama nebetikrinti pasienyje draudimo (1973 m. liepos 1 d.)¹⁷. Po šios rekomendacijos buvo priimtas Sprendimas 74/166, kuriuo pagal pirmosios MTPD direktyvos 2 straipsnio 2 dalį Komisija įpareigojo valstybes nares nebetikrinti pasienyje draudimo nuo 1974 m. gegužės 15 d.¹⁸ Tai buvo taikytina transporto priemonėms, kurių įprastinė buvimo vieta buvo kitos valstybės narės teritorija Europoje ir kurioms galiojo atitinkamas nacionalinių draudikų biurų susitarimas. Jame nurodytas svarbus teisės aktas – minėtojo susitarimo 1973 m. redakcija (toliau – 1973 m. susitarimas)¹⁹.

44. Be to, remdamasi pirmosios MTPD direktyvos 7 straipsnio 2 dalimi Komisija priėmė antrą sprendimą (Sprendimas 74/167), kuriuo įpareigojo valstybes nares nebeatlikti panašių patikrinimų dėl į Bendrijos teritoriją atvykstančių transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra trečiosios valstybės teritorijoje (nuo 1974 m. gegužės 15 d.)²⁰. Ši galimybė vertinti tokias transporto priemones

13 — Pirmoji, antroji ir ketvirtoji MTPD direktyvos (nurodytos šios išvados 2–4 išnašose); 1990 m. gegužės 14 d. Tarybos direktyva 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249) (toliau – trečioji MTPD direktyva); 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 72/166/EEB, 84/5/EEB, 88/357/EEB ir 90/232/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/26/EB, susijusias su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu (OL L 149, 2005, p. 14, klaidų ištaisymas OL L 168, 2005 6 30, p. 50) (toliau – penktoji MTPD direktyva).

14 — Nurodyta šios išvados 5 išnašoje.

15 — Žr. pirmosios MTPD direktyvos 1 konstatuojamąją dalį. 1977 m. birželio 9 d. Sprendimo *Ufficio van Ameyde*, C-90/76, EU:C:1977:101, 13 ir 18 punktai; 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:431, 9 punktas; 2011 m. kovo 17 d. Sprendimo *Carvalho Ferreira Santos*, C-484/09, EU:C:2011:158, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Litaksa*, C-556/13, EU:C:2015:202, 24–26 punktai.

16 — Pirmosios MTPD direktyvos 2 straipsnyje numatyta, jog tokio susitarimo sudarymas yra būtina sąlyga, kad įsigaliotų tos direktyvos taisyklės, ir nurodyta orientacinė data, nuo kurios jos turi įsigalioti. Žr. KMTPD direktyvos 2 straipsnį.

17 — 1973 m. gegužės 15 d. Rekomendacija (OL L 194, 1973, p. 13).

18 — 1974 m. vasario 6 d. Komisijos sprendimas 74/166/EEB, susijęs su 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 87, 1974, p. 13).

19 — Paskelbta 1974 m. vasario 6 d. antrojo Komisijos sprendimo 74/167/EEB, susijusio su 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 87, 1974, p. 14), priede.

20 — Žr. antrąjį Komisijos sprendimą, nurodytą šios išvados 19 išnašoje.

taip, lyg jų įprastinė buvimo vieta būtų Bendrijoje, buvo siejama su tam tikra garantija. Visų valstybių narių nacionaliniai biurai turėjo pateikti tokią garantiją, kad atlygins žalą pagal reikalavimus, pareikštus dėl tokių transporto priemonių jų teritorijoje sukeltų eismo įvykių. Vėliau laipsniškai didėjant teritorinei taikymo sričiai tas sprendimas buvo iš dalies keičiamas²¹.

45. Be įpareigojimo nebeatlikti pasienyje draudimo patikrinimų, pirmojoje MTPD direktyvoje valstybės narės buvo įpareigosotos užtikrinti, kad pagal žaliosios kortelės sistemą įkurti nacionaliniai draudikų biurai gautų ir vienas kitam teiktų informaciją apie teritoriją, kurioje yra transporto priemonės įprastinė buvimo vieta, jos registracijos ženklą ir draudimą²².

46. Antrojoje, trečiojoje ir penktojoje MTPD direktyvose buvo suderinti kiti motorinių transporto priemonių draudimo aspektai, kurie tiesiogiai su šia byla nesusiję²³.

47. Kalbant apie žaliosios kortelės ir MTPD direktyvų sistemų ryšį, reikia pažymėti, kad penktojoje MTPD direktyvoje išsamiai nustatytos valstybių narių pareigos įdiegti žalos atlyginimo procedūrą, kuri taip pat būtų taikoma „tais įvykių atvejais, kai žalą galima atlyginti pagal nacionalinių draudikų biurų sistemą“²⁴.

48. Galiausiai iš teisėkūros istorijos matyti, kad kai kuriuos penktosios MTPD direktyvos pakeitimus pasiūlė Biurų taryba²⁵.

49. Kalbant apie teisinius dokumentus, susijusius su žaliosios kortelės sistemos raida, reikia nurodyti, kad 1973 m. susitarimas buvo paskelbtas *Europos Sąjungos* Oficialiojo leidinio (toliau – Oficialusis leidinys) L serijoje kaip Komisijos sprendimo priedas²⁶.

50. Toks pats sprendimas pasirinktas ir dėl nacionalinių draudikų biurų Madride 1991 m. kovo 15 d. pasirašyto vadinamojo daugiašalio garantijos susitarimo, kuriuo buvo sujungtos ir pakeistos ankstesnės žaliosios kortelės sistemos nuostatos²⁷.

21 — Žr., pavyzdžiui, 1974 m. gruodžio 13 d. trečiąją Komisijos sprendimą 75/23/EEB, susijusį su 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 6, 1974, p. 33); 1986 m. gegužės 16 d. penktąją Komisijos sprendimą 86/219/EEB, susijusį su Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 153, 1986, p. 53).

22 — Pirmosios MTPD direktyvos 5 straipsnis ir KMTPD direktyvos 6 straipsnis. Sąvokos „biurai“ apibrėžtį žr. pirmosios MTPD direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje ir KMTPD direktyvos 1 straipsnio 3 dalyje.

23 — Trumpas atitinkamų MTPD direktyvų apibūdinimas pateiktas generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvados byloje *Farrell*, C-356/05, EU:C:2006:653, 18–25 punktuose.

24 — Iš dalies keičiama trečioji MTPD direktyva. Žr. penktosios MTPD direktyvos 4 straipsnį, trečiosios MTPD direktyvos 4e straipsnį ir KMTPD direktyvos 19 straipsnį.

25 — Žr., kiek tai susiję su Biurų taryba, Poveikio vertinimo formos, pateiktos penktosios MTPD direktyvos pasiūlymo (COM (2002) 244 *final*) (OL 2002 E227, p. 387) priede, antraštinės dalies „Konsultacija“ 6 punkto 3 dalį, kuriame nurodyta, jog Biurų taryba „pritarė pagrindinėms pasiūlymo nuostatomis ir patikino Komisiją, kad su ja bendradarbiaus siekiant išspręsti kai kurias sudėtingas problemas, pavyzdžiui, dėl transporto priemonių be valstybinio numerio ženklo ar su netinkamu numerio ženklu arba dėl importuojamų transporto priemonių draudimo“.

26 — Žr. antrąją 1974 m. vasario 6 d. Komisijos sprendimą, nurodytą šios išvados 19 išnašoje. Taip pat žr. 1986 m. gegužės 16 d. šeštąją Komisijos sprendimą 86/220/EEB, susijusį su Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 153, 1986, p. 54), ir 1988 m. gegužės 18 d. devintąją Komisijos sprendimą 88/369/EEB, susijusį su Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 181, 1988, p. 47).

27 — Žr. 1991 m. gegužės 30 d. Komisijos sprendimą 91/323/EEB, susijusį su Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 177, 1991, p. 25).

51. Šis teisės aktas savo ruožtu buvo panaikintas ir pakeistas Vidaus nuostatais, kurie svarbūs šiai bylai²⁸. Vidaus nuostatuose, kaip ir iki jų galiojusiuose teisės aktuose, nurodyta, kad šis teisės aktas priimtas laikantis pirmojoje MTPD direktyvoje nustatytų principų. Vidaus nuostatai turi tris priedus ir vienas iš jų yra pirmoji MTPD direktyva. Paskutiniame 2008 m. Vidaus nuostatų pakeitime nurodyta, kad atsižvelgiama į penktąją MTPD direktyvą.

52. Ši paskutinė pastaba, ko gero, geriausiai atspindi tikslą, kurio siekiant išsamiai aprašyta šioje dalyje apibūdintų dviejų sistemų raida ir koegzistavimas, t. y. parodyti šių dviejų sistemų raidos sąsają. Kalbant apie teisėkūros techniką, reikia pažymėti, kad ji labai primena matriošką: Komisijos sprendimo priede pateikiami Vidaus nuostatai, o to priedo priedas yra dar vienas ES teisės aktas, pirmoji MTPD direktyva. Kiekvienas sluoksnis priklauso nuo kito.

53. Apibendrinant reikėtų pažymėti, kad gana aišku, jog dabar ES žaliosios kortelės sistema ir MTPD direktyvos tarpusavyje glaudžiai susijusios. Žaliosios kortelės sistema buvo sukurta anksčiau, vėliau priimtos MTPD direktyvos. MTPD direktyvos priimtos kaip ES specialios nuostatos, kurios iš dalies įsiliejo į žaliosios kortelės sistemą. Per tą laiką abi sistemos vystėsi lygiagrečiai ir ES daugelį reikalavimų ir sąlygų, taikomų valstybėms narėms, perėmė iš žaliosios kortelės sistemos.

B. Teisingumo Teismo jurisdikcija aiškinti Vidaus nuostatus

54. Teismo posėdyje Lietuvos vyriausybė patvirtino, jog pagrindinėje byloje nagrinėjamam reikalavimui (kurį iš pradžių nagrinėjo Biuras „A“), perleistam Biurui „B“, taikoma žaliosios kortelės sistema. Dėl šios aplinkybės, kurią turėtų patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vis dėlto kyla klausimas, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Vidaus nuostatus.

55. Nurodydama sprendimus *Demouche*²⁹ ir *Fournier*³⁰ rašytinėse pastabose ir teismo posėdyje Komisija teigė, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos aiškinti Vidaus nuostatų. Komisija nurodo, kad pagal SESV 267 straipsnio b punktą Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti tik ES institucijų aktus. Vidaus nuostatai nėra ES institucijos aktas. Taigi Teisingumo Teismas negali jų aiškinti.

56. Tokiai pozicijai nepritariu.

57. Vidaus nuostatų statusą ES teisės sistemoje galima vertinti dviem būdais: formaliai (1) arba labiau iš esmės (2). Vis dėlto atlikęs vieną ir kitą analizę prieinu prie tos pačios išvados: nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas gali aiškinti Vidaus nuostatus.

1. *Formalusis požiūris*

58. Pirma, Vidaus nuostatai paskelbti Sprendimo 2003/564 priede³¹. Tas sprendimas yra ES teisės sistemos dalis. Apskritai būtų galima daryti prielaidą, kad teisės aktų priedai turi tokią pat teisinę galią kaip ir patys teisės aktai³².

28 — Nurodyta šios išvados 6 išnašoje.

29 — 1987 m. spalio 6 d. Sprendimas *Demouche ir kt.*, C-152/83, EU:C:1987:421.

30 — 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:431.

31 — Komisijos sprendimas 2003/564/EB, nurodytas šios išvados 6 išnašoje.

32 — Taip pat žr. 2003 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Austrija / Taryba*, C-445/00, EU:C:2003:445, 62 punktą, kuriame nustatyta: „Stojimo akto protokolai ir priedai yra pirminės teisės nuostatos, kurių galiojimo negalima sustabdyti, kurių negalima iš dalies pakeisti arba panaikinti, nebent tame akte būtų numatyta kitaip, išskyrus atvejus, kai tai daroma pirminių Sutarčių peržiūros tvarka.“

59. Antra, Sprendimas 2003/564 paskelbtas *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* (toliau – Oficialusis leidinys) L serijoje, kurioje skelbiami privalomi teisės aktai³³.

60. Trečia, paties sprendimo 1 straipsnyje valstybės narės aiškiai įpareigojamos neatlikti kitų valstybių narių arba trečiųjų valstybių, kurioms taikomi Vidaus nuostatai, transporto priemonių draudimo patikrų³⁴. Be to, KMTPD direktyvos 6 straipsnyje (buvęs pirmosios MTPD direktyvos 5 straipsnis) valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad nacionaliniai draudikų biurai (kuriems, be kita ko, taikomi Vidaus nuostatai) keistųsi tam tikra informacija. Šios pareigos, kurių vykdymas suponuoja, jog Vidaus nuostatų laikomasi, aiškiai vykdytinos pagal ES teisę.

61. Mano nuomone, visi šie elementai turi aiškias teises pasekmes: būtent tai, kad išorės teisės aktas formaliai priskiriamas prie ES teisės sistemos. Šiuo faktu patvirtinama Teisingumo Teismo jurisdikcija aiškinti aktą, kuris yra Komisijos sprendimo dalis.

2. *Materialinis požiūris.*

62. Net jeigu būtų laikomasi požiūrio, kad esmė yra svarbesnė už formą, nemanau, jog išvada būtų kitokia. Priešingai, išsamiau panagrinėjus bendrąjį Vidaus nuostatų kontekstą ir jų taikymą ES teisės sistemoje, mano nuomone, vis dėlto tenka daryti išvadą, jog Vidaus nuostatai yra ES teisės sistemos dalis.

63. Mano pagrindimas teikiamas tokia tvarka: pirma, įvertinsiu Sprendimą *Demouche*, atsižvelgdamas į su juo susijusią jurisprudenciją (a). Antra, paaiškinsiu, kaip suprantu to sprendimo taikymo sritį (b). Trečia, pristatysiu bendrąją motorinių transporto priemonių draudimo raidą po Sprendimo *Demouche* priėmimo (c). Ketvirta, nurodysiu neseniai suformuotą ir dar formuojamą jurisprudenciją dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti išorės aktus (d). Penkta, trumpai aptarsiu galimos ir platesnės jurisdikcijos, kuria remiantis įtrauktos motorinių transporto priemonių draudimo taisyklės, pagrindimą: laisvą asmenų judėjimą (e).

a) *Bendresnis Sprendimo „Demouche“ kontekstas*

64. Sprendimas *Demouche* nebuvo vienintelis. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos iki ir po Sprendimo *Demouche* priėmimo gana aiškiai matyti, kad Teisingumo Teismas ir jo generaliniai advokatai įvairiai aiškino 1972 m. susitarimą, kuris vėliau pakeistas Vidaus nuostatais.

65. Išvadoje, pateiktoje byloje *Van Ameyde*, generalinis advokatas G. Reischl nusprendė išnagrinėti 1972 m. susitarimą siekdamas „nustatyti Bendrijos teisės nuostatų, kurias papildo [tas] susitarimas, taikymo sritį ir aiškinimą, kuris atitiktų to susitarimo aiškinimą“, turint omenyje, kad susitarimas „iš dalies“ yra „Bendrijos taisyklių sudedamoji dalis“³⁵.

33 — C serija, *a contrario*, skirta tik su Europos Sąjunga susijusiems informaciniais pranešimams, rekomendacijoms ir nuomonėms skelbti; žr. 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Polska Telefonia Cyfrowa*, C-410/09, EU:C:2011:294, 35 punktą ir 2012 m. gruodžio 13 d. Sprendimo *Expedia*, C-226/11, EU:C:2012:795, 30 punktą. Taip pat žr. generalinio advokato M. Wathelet išvados byloje *DHL Express (Italija) ir DHL Global Forwarding (Italija)*, C-428/14, EU:C:2015:587, 17 išnašą.

34 — Žr. Komisijos sprendimo 2003/564/EB, nurodyto šios išvados 6 išnašoje, 1 straipsnį: „Nuo 2003 m. rugpjūčio 1 d. kiekviena valstybė narė susilaiko nuo transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra kitoje valstybėje narėje arba Čekijos Respublikos, Kroatijos, Kipro, Vengrijos, Islandijos, Norvegijos, Slovakijos, Slovėnijos ir Šveicarijos teritorijoje, ir kurioms taikomas šio sprendimo priedo priedėlyje pateiktas 2002 m. gegužės 30 d. Europos ekonominės erdvės valstybių narių ir kitų asocijuotų valstybių nacionalinių draudikų biurų susitarimas, civilinės atsakomybės draudimo tikrinimo.“

35 — Generalinio advokato G. Reischl išvada byloje *Ufficio van Ameyde*, C-90/76, EU:C:1977:76, p. 1135. Savo sprendime Teisingumo Teismas nepateikė aiškios nuomonės dėl žaliosios kortelės susitarimų statuso ES teisės sistemoje. Jis konstatavo, jog „Bendrijos nuostatomis pripažintos ir patobulintos žaliosios kortelės sistemos tikslas – skatinti laisvą asmenų ir prekių judėjimą ir ginti žalą patyrusių arba sužalotų asmenų interesus“; 1977 m. birželio 9 d. Sprendimo *Ufficio van Ameyde*, C-90/76, EU:C:1977:101, p. 1124, 18 punktas.

66. Savo išvadoje byloje *Demouche* generalinis advokatas G. Slynn nevysiškai pritarė tokiam požiūriui. Pirmiausia jis išreiškė abejonių dėl to, ar generalinio advokato G. Reischl išvadą reikėtų suprasti taip, kad 1972 m. susitarimas yra Bendrijos institucijų aktas³⁶.

67. Vėliau Sprendime *Fournier* Teisingumo Teismas patikslino savo poziciją dėl atitinkamo žaliosios kortelės sistemos susitarimo aiškinimo³⁷. Prejudicinis klausimas toje byloje buvo pateiktas dėl to, kaip aiškinti sąvoką „transporto priemonė, kurios įprastinė buvimo vieta yra kitos valstybės teritorijoje“, kaip ji suprantama pagal pirmosios MTPD direktyvos 1 straipsnio 4 dalį. Įdomu tai, kad Teisingumo Teismas pateikė išaiškinimą, kaip to prašė nacionalinis teismas, nors buvo aišku, jog bylos faktinėms aplinkybėms buvo taikoma žaliosios kortelės sistema, o ne MTPD direktyvos³⁸. Ko gero, būtent dėl šios priežasties Teisingumo Teismas pridūrė, kad 1972 m. susitarime ir pirmojoje MTPD direktyvoje vartojami terminai nebūtinai reiškia tą patį ir kad nacionalinis teismas turėtų suteikti to susitarimo terminams, „kaip jis pats mano, tinkamą prasmę, ir jis neprivalo atsižvelgti į <...> tų pačių sąvokų <...> prasmę [pirmojoje MTPD direktyvoje]“³⁹.

68. Žaliosios kortelės sistemos priemonių vietos ES teisės sistemoje paieškos matyti ir iš generalinio advokato F. G. Jacobs išvados byloje *Fournier*⁴⁰. Jis konstatavo, kad, nors Teisingumo Teismas negalėjo aiškinti 1972 m. susitarimo, tai nereiškia, jog Teisingumo Teismas „neturi jurisdikcijos atsakyti į nacionalinio teismo pateiktą klausimą“. Remdamasis Sprendimu *Dzodzi*⁴¹ ir jame nurodyta jurisprudencija⁴², generalinis advokatas F. G. Jacobs nusprendė, kad Teisingumo Teismas turėjo turėti jurisdikciją aiškinti, nes 1972 m. susitarimas, „kaip visiškai neįprasta sutartis, kuriai taikoma privatinė teisė, [buvo] esminis [pirmąją MTPD direktyvą] sukurtos sistemos elementas. [Tas] susitarimas ne tik buvo minimas toje direktyvoje; jo sudarymas buvo numatytas kaip būtina sąlyga, kad galėtų įsigaliooti daugelis direktyvos nuostatų.“⁴³

69. Mano nuomone, Teisingumo Teismo ir generalinio advokato pozicija byloje *Fournier* ir generalinio advokato pozicija byloje *Van Ameyde* liudija, jog taip ir nebuvo aiškiai nustatyta, ar Teisingumo Teismas turi neribotą jurisdikciją, ar visai jos neturi, kaip būtų galima manyti, kai tiesiog pateikiama nuoroda į Sprendimą *Demouche* nepateikiant jo konteksto. Buvo ir tarpinių variantų. Teisingumo Teismas jau buvo pripažinęs, kad žaliosios kortelės sistema glaudžiai susijusi su kitomis ES teisės priemonėmis ir kad jos negalima tiesiog ignoruoti ES teisės sistemoje.

70. Vis dėlto pasirinktas sprendimas buvo panašus į taikytą Sprendime *Dzodzi*, t. y. lygiagrečiai aiškinti MTPD direktyvų nuostatas ir žaliosios kortelės sistemą. Nors toks požiūris vis dėlto būtų įmanomas, dėl šio skirsnio paskesniuose punktuose nurodytų priežasčių nemanau, kad jį taikant būtų tinkamai įvertintas tikrasis ir per tą laiką gerokai patobulėjęs žaliosios kortelės sistemos veikimas Sąjungoje.

b) Sprendimo „*Demouche*“ taikymo sritis

71. Byloje *Demouche* keltas prejudicinis klausimas buvo gana siauras ir konkretus: jis buvo susijęs su 1972 m. susitarime įtvirtinta arbitražine išlyga ir konkrečiau su šiuo susitarimu padarytais tos išlygos pakeitimais, palyginti su pirminiu 1953 m. susitarimu⁴⁴.

36 — Generalinio advokato G. Slynn išvada byloje *Demouche ir kt.*, C-152/83, EU:C:1987:319, p. 3845.

37 — 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:431.

38 — Tai pažymėta ir generalinio advokato G. Tesaro išvados byloje *Kleinwort Benson*, C-346/93, EU:C:1995:17, 14 punkte.

39 — 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:431, 22 ir 23 punktai.

40 — Generalinio advokato F. G. Jacobs išvados byloje *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:222, 18 ir 19 punktai p. I-5646.

41 — 1990 m. spalio 18 d. Sprendimas *Dzodzi*, C-297/88 ir C-197/89, EU:C:1990:360.

42 — 1990 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Gmurzynska-Bscher*, C-231/89, EU:C:1990:386.

43 — Generalinio advokato F. G. Jacobs išvados byloje *Fournier*, C-73/89, EU:C:1992:222, 19 punktas *in fine*.

44 — Galiojančioje Vidaus nuostatų redakcijoje arbitražinė išlyga taip pat yra (19 straipsnis).

72. Kitaip tariant, Sprendime *Demouche* tik nagrinėtas tuometinis žaliosios kortelės sistemos vidaus veikimas ir ginčų sprendimo mechanizmo, kuriuo turėjo naudotis nacionaliniai draudikų biurai, taikymas. Toje byloje nekeltas klausimas dėl galimos Vidaus nuostatų sąveikos su galiojusiomis MTPD direktyvomis ar tokio režimo poveikio trečiųjų asmenų teisėms.

73. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo prašo konkrečiai nurodyti, be kita ko, procedūrines apsaugos priemones, kurios turi būti užtikrinamos asmenims, kurie pripažintini eismo įvykio kaltininkais ir kuriems kitoje valstybėje narėje pareikštas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo. Toks ieškinys yra žaliosios kortelės sistemos, aiškiai priskirtos prie ES teisės, veikimo padarinys.

74. Tad šioje byloje keliami klausimai susiję ne tik su Vidaus nuostatų vidaus sistema. Jų pobūdis visiškai kitoks. Iš esmės jie susiję su Vidaus nuostatų veikimo *išorės* teisinėmis pasekmėmis trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms. Šiuo požiūriu, mano nuomone, šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą labai skiriasi nuo byloje *Demouche* kelto klausimo.

c) *Bendrasis kontekstas ir motorinių transporto priemonių draudimo raida*

75. Neatsižvelgiant į tai, kad byloje *Demouche* keltas kitoks klausimas, dėl kurio Teisingumo Teismui nereikėjo nagrinėti bendresnio žaliosios kortelės sistemos poveikio ES teisėje, taip pat reikėtų pažymėti, kad priėmus Sprendimą *Demouche* 1987 metais motorinių transporto priemonių draudimo reglamentavimas taikant žaliosios kortelės ir MTPD direktyvų sistemą pasikeitė.

76. Trumpai tariant, žaliosios kortelės ir MTPD direktyvų sistemos tapo dar labiau susijusios, atsižvelgiant į materialinį, institucinį ir procedūrinį lygmenis.

77. *Materialinė* sąsaja jau išnagrinėta šios išvados 32–53 punktuose. Motorinių transporto priemonių draudimo pasienio kontrolės panaikinimas pirmąją MTPD direktyva buvo siejamas su tuo, kas buvo numatyta 1972 m. susitarime. Ir dabar toks panaikinimas siejamas su toliau galiojančiais Vidaus nuostatais.

78. *Institucinė* dviejų sistemų sąveika dar glaudesnė. Apskritai nacionaliniai draudikų biurai išmoka kompensacijas pagal žaliosios kortelės sistemą. MTPD direktyvose tokios panašias funkcijas turinčios įstaigos vadinamos „žalos atlyginimo įstaigomis“. Vis dėlto praktikoje ta pati įstaiga gali veikti ir kaip nacionalinis draudikų biuras, ir kaip žalos atlyginimo įstaiga.

79. Kai kuriose valstybėse narėse ta pati įstaiga nagrinėja reikalavimus, teikiamus ir pagal žaliosios kortelės sistemą, ir pagal MTPD direktyvas. Taigi, atsižvelgiant į visus praktinius aspektus, pareiškėjas, ko gero, sunkiai galėtų atskirti, kada ta pati institucija veikia pagal MTPD direktyvas, o kada – pagal žaliosios kortelės sistemą, nes nacionalinė procedūra neretai būna vienoda. Pati Lietuva yra tokios sistemos pavyzdys. Kita vertus, Vokietijoje funkcija išmokėti kompensaciją paskirstyta dviem skirtingoms įstaigoms.

80. *Procedūrinis* ryšius galima iliustruoti, pavyzdžiui, nurodant KMPTD direktyvos 6 straipsnį (buvęs pirmosios MTPD direktyvos 5 straipsnis). Pagal šį straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti keitimąsi tam tikra informacija tarp nacionalinių draudikų biurų, kuriems taikoma žaliosios kortelės sistema.

81. Be to, atlyginant žalą pagal bet kurią iš dviejų sistemų turi būti taikoma ta pati procedūra, kaip to reikalaujama pagal KMTPD direktyvos 19 straipsnį (buvęs trečiosios MTPD direktyvos 4e straipsnis)⁴⁵.

45 — Į trečiąją MTPD direktyvą 4e straipsnis buvo įtrauktas penktąją MTPD direktyva. Žr. penktosios MTPD direktyvos 22 konstatuojamąją dalį. Be to, Biurų tarybos interneto svetainėje paskelbta chronologinė tvarka, kaip keitėsi žaliosios kortelės sistema ir ES teisės normos; <http://www.cobx.org>. Naudodami Biurų tarybos interneto svetainėje esančią paieškos priemonę nukentėję asmenys gali pasirinkti vienai arba kitai sistemai priklausančias įstaigas.

82. Beje, būtų galima pridurti, kad iš pačios Biurų tarybos viešai paskelbtų dokumentų taip pat matyti žaliosios kortelės sistemos ir MTPD direktyvos susipynimas. Tos dvi sistemos juose vadinamos „žaliosios kortelės ramsčiu“ ir „MTPD direktyvų ramsčiu“, tad jos aiškiai pristatomos kaip bendros sistemos dalys.

83. Tai, mano nuomone, rodo, jog žaliosios kortelės sistema, nors oficialiai yra autonominė, taip susipynė su ES sistema, kad faktiškai sudaro vieną visumą⁴⁶.

d) *Neseniai suformuota jurisprudencija dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti išorės aktus*

84. Svarbu aptarti ne tik motorinių transporto priemonių draudimo sistemos vidaus raidą, bet ir bendresnį neseniai suformuotos jurisprudencijos dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos pagal SESV 267 straipsnį kontekstą. Jau priėmęs Sprendimą *Sevince*⁴⁷, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal SESV 267 straipsnį jo jurisdikcija aiškinti apima ne tik teisės aktus, kuriuos, griežtai tariant, priėmė Sąjungos įstaigos, institucijos, tarnybos ar agentūros. Ši jurisdikcija apima ir aktus, kurie, nors priimti ne ES institucijų, vėliau tapo ES teisės sistemos dalimi. Tokia jurisdikcija pateisinama pačiu SESV 267 straipsnio tikslu užtikrinti vienodą visų ES teisės sistemos nuostatų taikymą⁴⁸.

85. Neseniai byloje *Elliott* Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisdikciją aiškinti Europos standartizacijos komiteto (CEN) (organizacija, kuriai taikoma privatinė teisė) priimtą darnųjį standartą, paskelbtą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio C* serijoje. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad toks standartas yra ES teisės dalis, ypač jeigu tokių standartų vykdymą užtikrina Komisija⁴⁹.

86. Jeigu tokia išvada darytina dėl techninio standarto, paskelbto kaip paprastas *informacinis pranešimas* Oficialiojo leidinio C serijoje, būtina daryti išvadą, jog tas pats *a fortiori* pasakytina apie tą Oficialiajame leidinyje paskelbto Komisijos sprendimo dalį, kuri paskelbta Oficialiojo leidinio L serijoje kaip *privalomas teisės aktas*. Be to, kaip jau minėta, tame sprendime nustatomos privalomos pareigos⁵⁰, kurių vykdymą, atrodo, užtikrina Komisija.

87. Tokią poziciją patvirtina ir bendresnio pobūdžio konstitucinis argumentas. Neseniai byloje *Ledra Advertising*⁵¹. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, nors tam tikro akto negalima laikyti ES institucijos aktu, kurį galima apskusti reiškiant ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, tai nebūtinai apsaugo ES nuo deliktine atsakomybe grindžiamų skundų pagal SESV 340 straipsnį. Pagal analogiją tai reiškia, kad net jeigu ES institucijos veikia kiek neįprastomis sąlygomis ir būdu, tai nereiškia, kad joms visiškai netaikoma teisminė kontrolė.

46 — Derėtų pridurti, kad *UK Supreme Court* (Jungtinės Karalystės Aukščiausiasis Teismas) neseniai priėjo prie išvados dėl ketvirtosios MTPD direktyvos sąsajos su žalos atlyginimo įstaigų ir garantijų fondų susitarimu, numatytu ketvirtojoje direktyvoje, panašios į tai, kas pirmojoje MTPD direktyvoje buvo konstatuota dėl 1972 m. susitarimo. Tas teismas padarė išvadą, kad dviejų sistemų sąsajos nereikėtų vertinti „pernelyg techniškai“ ir kad jas reikėtų „laikyti nuoseklios sistemos, kurią reikėtų vertinti ir aiškinti kaip visumą, dalimi“; žr. Sprendimo *Moreno / The Motor Insurers' Bureau*, 2016, UKSC 52, 33 punktą (lordas J. Mance).

47 — Teisingumo Teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją aiškinti institucijos priimtus sprendimus, jeigu ta institucija įsteigta pagal Sąjungos sudarytą tarptautinį susitarimą ir atsakinga už tų sprendimų įgyvendinimą. 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Sevince*, C-192/89, EU:C:1990:322, 8–12 punktai ir 1993 m. sausio 21 d. Sprendimo *Deutsche Shell*, C-188/91, EU:C:1993:24, 17–19 punktai.

48 — 1990 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Sevince*, C-192/89, EU:C:1990:322, 11 punktas ir 2016 m. spalio 27 d. Sprendimo *James Elliott Construction*, C-613/14, EU:C:2016:821, 34 punktas.

49 — 2016 m. spalio 27 d. Sprendimo *James Elliott Construction*, C-613/14, EU:C:2016:821, 40, 43 ir 46 punktai.

50 — Žr. šios išvados 58–60 punktus.

51 — 2016 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Ledra Advertising ir kt. / Komisija ir ECB*, C-8/15 P–C-10/15 P, EU:C:2016:701.

88. Tokia pat logika, mano nuomone, dar labiau taikytina, kai ES institucija nusprendžia iš pradžių kaip išorės teisės aktą parengtą dokumentą įtraukti į ES teisę ir veiksmingai įgyvendindama jį vidaus lygmeniu užtikrinti, kad pagal jį kiltų teisinių pasekmių. Tokiu atveju ta pati įstaiga vėliau nebegali nekreipti į jį dėmesio ir teigti, kad kadangi tą aktą parengė trečiasis asmuo, jis nėra tos institucijos aktas. Jeigu būtų leidžiamos tokios „juodosios skylės“ teisminės kontrolės sistemoje, tai būtų nesuderinama su Sąjungos vizija, grindžiama teisinės valstybės principu⁵².

e) *Įtrauktos taisyklės, kuriomis daromas poveikis laisvam asmenų judėjimui*

89. Galiausiai paskutinis, ko gero, šalutinis, bet vis tiek svarbus klausimas, kurį reikėtų aptarti: bendrasis kontekstas, kuriame taikomi Vidaus nuostatai ir MTPD direktyvos, ir tikslas, dėl kurio šios dvi sistemos įtrauktos į ES teisės sistemą.

90. Kaip jau minėta, tos dvi sistemos sukurtos kaip laisvo asmenų judėjimo užtikrinimo priemonė⁵³. Tad kiti laisvo judėjimo elementai, kaip antai paslaugos, pavyzdžiui, draudimo paslaugų teikimas, kaip pripažįstama ketvirtojoje MTPD direktyvoje ir KMTPD direktyvoje, tapo susiję su abiem sistemomis⁵⁴.

91. Šios bylos aplinkybėmis ypač svarbu tai, kad valstybės narės dalyvavimas žaliosios kortelės sistemoje, įtvirtintoje Vidaus nuostatuose arba ankstesniuose juos įtvirtinusiuose teisės aktuose, aiškiai daro poveikį asmenų laisvei judėti kertant sienas ES viduje⁵⁵.

92. Taigi alternatyvus (arba papildomas) klausimo dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos sprendimo būdas būtų taikyti ne SESV 267 straipsnio b punktą, o SESV 267 straipsnio a punktą. Be abejo, šios bylos dalykas tikrai patenka į Sutartyje nustatytą laisvo judėjimo taisyklių taikymo sritį. Galiausiai, ES antrinės teisės aktų normos, kaip antai MTPD direktyvos ir KMTPD direktyva, galiojančios toje pačioje materialinėje srityje kaip ir Vidaus nuostatai, buvo priimtose siekiant paskatinti laisvą asmenų judėjimą Sąjungoje.

93. To pasekmės yra dvi. Pirma, atsižvelgiant į dviejų sistemų sąsają, reikia užtikrinti, kad ES antrinės teisės aktų, kaip antai KMTPD direktyvos ir Vidaus nuostatų, atitinkamų elementų taikymas būtų nuoseklus⁵⁶. Antra, taip pat svarbu užtikrinti, kad šių priemonių taikymas neturėtų neigiamo poveikio laisvam asmenų, kurie, pavyzdžiui, galėtų būti laikomi eismo įvykio kaltininkais, judėjimui taip, kad tai būtų nesuderinama su pirminės teisės aktų nuostatomis.

94. Tai, kad nagrinėjamas dalykas patenka į Sutarties nuostatų dėl laisvo judėjimo taikymo sritį, taip pat daro poveikį suinteresuotųjų šalių procedūrinių teisių, numatytų Chartijos 47 straipsnyje, įgyvendinimui, kaip pažymėjo ir nacionalinis teismas.

52 — 1986 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Les Verts / Parlamentas*, C-294/83, EU:C:1986:166, 23 punktas; 2002 m. liepos 25 d. Sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores / Taryba*, C-50/00 P, EU:C:2002:462, 38 punktas; 2012 m. birželio 26 d. Sprendimo *Lenkija / Komisija*, C-335/09 P, EU:C:2012:385, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

53 — Žr. šios išvados 39 punktą.

54 — Žr., pavyzdžiui, ketvirtosios MTPD direktyvos 1 ir 2 konstatuojamąsias dalis arba KMTPD direktyvos 2 konstatuojamąją dalį.

55 — Žr., pavyzdžiui, Graikijai taikomą išimtį, numatytą 1986 m. gegužės 16 d. ketvirtajame Komisijos sprendime 86/21/EEB, susijusiame su Tarybos direktyvos 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo taikymu (OL L 153, 1986, p. 52).

56 — Nesvarbu, ar tokio požiūrio laikomasi atsižvelgiant į Sutarties nuostatas, kaip šiame skirsnyje, ar dėl horizontaliojo požiūrio, Sprendime *Fournier* akcentuojant lygiagretų taikymą, kuriam byloje *Dzodzi* pritarė generalinis advokatas F.G. Jacobs (žr. šios išvados 68 punktą ir 40 išnašą).

95. Remiantis Chartijos 51 straipsnio 1 dalimi, jos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik tais atvejais, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę⁵⁷. Vykdydamos Komisijos sprendimą, kuriuo Vidaus nuostatai įtraukiami į ES teisės sistemą, valstybės narės įgyvendina ES teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Dėl šios priežasties taikytinos ir Chartijoje įtvirtintos garantijos.

f) *Išvada dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos*

96. Atsižvelgiant į visus išdėstytus formalaus ir materialinio pobūdžio argumentus, darytina tarpinė išvada, kad Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti Komisijos sprendimo priede pateikiamus Vidaus nuostatus.

C. Trečiųjų asmenų teisės atsižvelgiant į Vidaus nuostatų taikymą

97. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar pagal KMTPD direktyvą ir Vidaus nuostatus nacionalinis draudikų biuras, *in casu* Biuras „B“, gali pagrįsti žalos atlyginimo reikalavimą, pateiktą tokiems asmenims kaip bendraatsakiai, vien tuo, kad Biuras „B“ išmokėjo reikalaujamą sumą kitam nacionaliniam draudikų biurui, *in casu* Biurui „A“. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konkrečiau klausia, ar Biuras „B“ (ieškovas) privalo visiškai įrodyti atsakomybę, kuria grindžiamas jo reikalavimas, ir atitinkamai žalos atlyginimo sumą atsakovo valstybėje narėje (pirmasis klausimas).

98. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia dėl Biurui „A“ tenkančios pareigos informuoti asmenis, kaip antai bendraatsakius ir ieškovą, apimties (antrasis ir trečiasis klausimai). Be to, jis siekia sužinoti tokios pareigos nevykdymo pasekmes (ketvirtasis klausimas). Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar vieno biuro kitam atlyginta suma pagal Vidaus nuostatus laikytina nekompensuojamąja rizika, o ne pinigine prievole (penktasis klausimas).

99. Pirmasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimas iš esmės susijęs su ieškovui pagrindinėje byloje tenkančia įrodinėjimo pareiga. Tai savo ruožtu susiję su bendraatsakiams užtikrinamų procedūrinių apsaugos priemonių klausimu. Manau, kad tas klausimas yra esminis norint priimti sprendimą dėl reikalavimo pagrindinėje byloje.

100. Likę klausimai susiję su Biuro „A“ ir Biuro „B“ pareigomis. Nemanau, kad atsakymas į šiuos klausimus būtų naudingas nagrinėjant su Biuro „B“ ir bendraatsakių teisiniais santykiais susijusias konkrečias teises ir pareigas, kurios yra nacionalinio teismo pagrindinėje byloje nagrinėjamo ieškinio dalykas.

101. Dėl šių priežasčių Teisingumo Teismui siūlau atsakyti į pirmąjį prejudicinį klausimą; jeigu jis nuspręstų vadovautis mano pasiūlymu dėl atsakymo į tą klausimą, kiti pateikti prejudiciniai klausimai iš esmės taptų nebesvarbūs.

102. Pirmiausia reikėtų pakartoti, kad MTPD direktyvos šiai bylai netaikomos. Kaip savo rašytinėse pastabose konstatavo Komisija ir kaip posėdyje patvirtino Lietuvos vyriausybė, su nagrinėjamu įvykiu susijęs reikalavimas buvo nagrinėjamas pagal žaliosios kortelės sistemą. Šią faktinę aplinkybę turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Kadangi įrodymų, kad būtų kitaip, nėra, manau, kad į keliamą klausimą reikėtų atsakyti remiantis tik Vidaus nuostatais.

⁵⁷ — 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Delvigne*, C-650/13, EU:C:2015:648, 25–27 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija; 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimo *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:349, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija ir 2016 m. spalio 6 d. Sprendimo *Paoletti ir kt.*, C-218/15, EU:C:2016:748, 13–15 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

103. Tiesa, Vidaus nuostatuose visiškai neapertos procedūrinės sąlygos, kuriomis nacionalinis draudikų biuras, perėmęs kito nacionalinio draudikų biuro teises, galėtų pareikšti ieškinį, kaip yra pagrindinėje byloje. Tie nuostatai reglamentuoja atitinkamų nacionalinių draudikų biurų santykius.

104. Tuo remiantis darytina išvada, kad taikytinos valstybės narės, kurioje pareiškiamas ieškinys, nacionalinės teisės aktuose įtvirtintos taisyklės, kuriomis reglamentuojami procedūriniai ir materialiniai ieškinio dėl žalos atlyginimo (pavyzdžiui, ieškovo pagrindinėje byloje pareikštas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys) aspektai.

105. Vis dėlto, kaip paaiškinau šios išvados B dalyje, Vidaus nuostatai įtraukti į Komisijos sprendimą. Tad jie tapo ES teisės sistemos dalimi. Be to, kadangi jie taikomi kaip laisvo asmenų judėjimo skatinimo priemonė ir dėl to aiškiai patenka į šios teisės taikymo sritį, taikytini Chartijoje nustatyti minimalieji standartai. Nacionalinio teismo nuorodą į Chartijos 47 straipsnį (teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą) pirmajame klausime vertinu atsižvelgdamas būtent į šiuos argumentus.

106. Taigi reikia užtikrinti, kad teisminis pagal Vidaus nuostatus pateikiamų reikalavimų vykdymas atitiktų Chartijoje garantuojamas minimaliausias procedūrinės apsaugos priemones. Tos apsaugos priemonės taikytinos ne tik per eismo įvykius nukentėjusiems asmenims, bet ir asmenims, kurie tariamai yra tų įvykių kaltininkai ir kuriems pateikiami reikalavimai atlyginti žalą. Darnus požiūris ypač svarbus tokiais kaip pagrindinės bylos aplinkybėmis, kai dėl nagrinėjamo įvykio, atrodo, kalti abu vairuotojai.

107. Lyginant horizontaliuoju lygmeniu, MTPD direktyvoje yra taisyklių, nors tik bazinių, dėl žalos atlyginimo įstaigos teisės pareikšti atgręžtinį reikalavimą asmeniui, kaltam dėl sukkelto eismo įvykio, per kurį nukentėjo asmuo, gyvenantis kitoje valstybėje nei jo gyvenamosios vietos valstybė⁵⁸.

108. Nors šioje byloje scenarijus kitoks⁵⁹, būtų sunku įsivaizduoti, kad tokiu atveju taikytinos būtiniausios procedūrinės apsaugos priemonės neturėtų būti aiškinamos taip pat, kaip tuo atveju, kai atgręžtiniai reikalavimai pareiškiami kitose instancijose, kaip yra pagrindinėje byloje.

109. Atsižvelgdamas į MTPD direktyvų ir žaliosios kortelės sistemos sąsają Europos Sąjungoje, manau, kad pagal Chartijos 47 straipsnį eismo įvykių kaltininkams turėtų būti užtikrinama bendra minimali procedūrinė apsauga. Jeigu tokia apsauga numatyta pagal vieną sistemą, kitos sistemos raida neturėtų būti atitrūkusi nuo ES teisės sistemos.

110. Atsižvelgiant į tokias bendrąsias aplinkybes ir išdėstytus argumentus, keltinas klausimas, kokia minimali apsauga turi būti užtikrinama, kai pareiškiamas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje?

111. Ieškinys pagrindinėje byloje, atrodo, yra civilinis ieškinys dėl deliktinės atsakomybės. Kalbant apie procedūrinės apsaugos priemones, šalių teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą ir viešą bylos nagrinėjimą pagal Chartijos 47 straipsnį iš esmės reiškia⁶⁰, kad bendraatsakiams turi būti suteikta galimybė užginčyti tariamą atsakomybę ir reikalaujamą žalos atlyginimo sumą. Tokia galimybė turi būti suteikta nagrinėjant bylą įvykio valstybės narės teisme (jeigu pareikštas ieškinys) arba valstybės narės, kurioje pareikštas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys, teisme.

58 — Tokia taisyklė nustatyta ketvirtojoje MTPD direktyvoje (žr. KMTPD direktyvos 20–26 straipsnius).

59 — Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo išdėstytų faktinių aplinkybių nėra aišku, kad K. Floros būtų patyręs žalą ne toje valstybėje narėje, kurioje jis gyvena.

60 — Šiuo klausimu žr., pavyzdžiui, 2013 m. vasario 28 d. Sprendimo *RX-II*, C-334/12, EU:C:2013:134, 41 ir 42 punktus; 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *P FLSmidth*, C-238/12 P, EU:C:2014:284, 112 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją ir 2016 m. gegužės 25 d. Sprendimo *Meroni*, C-559/14, EU:C:2016:349, 44 ir 45 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

112. Jeigu asmens, pripažįstamo kaltu dėl sukkelto eismo įvykio, atžvilgiu būtų automatiškai vykdomas eismo įvykio valstybėje narėje pasiektas taikus susitarimas, kurį sudarant jis nedalyvavo, tai būtų nesuderinama su minėtais reikalavimais. Tokia pat išvada bus padaryta, jeigu tokios situacijos būtų vertinamos kaip *res inter alios acta*⁶¹ arba jeigu joms būtų taikoma susijusi sutartinių santykių koncepcija⁶². Kitaip tariant, žalos atlyginimo reikalavimo vykdymas pareiškus atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamą ieškinį pagal žaliosios kortelės sistemą negali būti užtikrinamas tarpusavio pripažinimo pagrindu⁶³. Vis dėlto iš bylos medžiagoje išdėstytų faktinių aplinkybių matyti, kad pirmosios instancijos teismo sprendime pagrindinėje byloje laikomasi būtent tokio požiūrio.

113. Sprendimus dėl konkrečių procedūrinių apsaugos priemonių, taikytinų tokiems asmenims kaip bendraatsakiai pagrindinėje byloje, aspektų turi priimti valstybės narės. Tai, jog vienas draudikų biuras tik informavo kitos valstybės narės biurą, kad išmokėta kompensacija pagal Vidaus nuostatus, vis dėlto negalima laikyti pakankamu atsakomybės ir todėl reikalaujamos žalos atlyginimo sumos įrodymu. Įrodymai, kuriais grindžiamas nacionalinio draudikų biuro pareikštas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys asmeniui, laikomam kaltu dėl sukkelto eismo įvykio valstybėje narėje, kurioje įregistruotas automobilis, turi būti *visapusiškai* ištirti pagal tos valstybės narės civilinę atsakomybę reglamentuojančias nacionalinės teisės normas.

114. Trumpai tariant, Vidaus nuostatai ir toliau išlieka privačių subjektų bendradarbiavimo priemonė. Nors Komisijos sprendimu jie įtraukti į ES teisės sistemą, juose „tarpusavio pripažinimo“ mechanizmas neįtvirtintas. Klausimas dėl to, kaip konkrečiai turėtų būti reiškiama atgręžtinio reikalavimo teise grindžiami ieškiniai, turi būti sprendžiamas pagal nacionalinę teisę. Vis dėlto pagal Chartijos 47 straipsnį reikalaujama, kad asmuo, laikomas eismo įvykio kaltininku, būtų išklaustas teismo posėdyje, jei jis ginčija savo atsakomybę. Tai gali būti daroma eismo įvykio valstybėje narėje arba valstybėje narėje, kurioje tam asmeniui pareiškiamas atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamas ieškinys. Bet kuriuo atveju teisė į teisingą bylos nagrinėjimą negali būti atimama. Ji negali dingti teisės sistemų spragose.

V. Išvada

115. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui siūlau į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateiktą pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip:

2002 m. gegužės 30 d. susitarimu priimtų Biurų tarybos vidaus nuostatų, pateikiamų 2003 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimo 2003/564/EB dėl Tarybos direktyvos 72/166/EEB taikymo tikrinant motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimą priede, negalima aiškinti taip, kad pagal juos reikalaujama, kad taikus susitarimas, sudarytas valstybėje narėje, kurioje įvyko eismo įvykis, nedalyvaujant asmeniui, kuris pripažįstamas kaltu dėl to įvykio, to asmens atžvilgiu automatiškai būtų vykdomas valstybėje narėje, kurioje įregistruotas automobilis.

Bet kokio tokio reikalavimo, nacionalinio draudikų biuro pateikto valstybėje narėje, kurioje įregistruotas automobilis, reiškiant atgręžtinio reikalavimo teise grindžiamą ieškinį asmeniui, pripažįstamam eismo įvykio kaltininku, aspektai turi būti visapusiškai ištirti pagal tos valstybės narės nacionalines civilinę atsakomybę reglamentuojančias taisykles, užtikrinant visų pirma Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje numatytas garantijas.

61 — *Res inter alios acti aliis neque nocere, neque prodessse potest.* Žr. generalinio advokato I. Ruiz-Jarabo Colomer išvados byloje *Seagon / Deko Marty Belgium*, C-339/07, EU:C:2008:575, 26 punktą ir 12 išnašą.

62 — Žr. 2013 m. vasario 7 d. Sprendimo *Refcomp SpA*, C-543/10, EU:C:2013:62, 16 punktą, kuriame daroma nuoroda į Prancūzijos teisės aktus. Taip pat žr. generalinio advokato J. Mazák išvados byloje *Masdar*, C-547/07 P, EU:C:2008:342, 48 punktą.

63 — Tai būtų galima palyginti su Reglamentu Nr. 1215/2012 nustatyta sistema. Ta sistema suponuoja, kad yra priimtas sprendimas, kuriuo iš esmės siūloma taikytinų procedūrinių apsaugos priemonių įgyvendinimo garantija. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1).